

Демографска характеристика на с.Осиково-Миланово

За да се направи характеристика на демографското развитие на населението в с.Осиково - Миланово има малко данни. Най-старо сведение се намира в "Историческо описание на с.Осиково, Врачанско" от 1927 год., съставено от местни жители на базата на предания и гласи, че били заселени седем къщи, но не се знае от къде са дошли. Данни за броя на домакинствата откриваме в турски регистри, собственост на Народната библиотека. За периода 1515-1520 год. в данъчен регистър са описани имената на данъкоплатците, сбора на изплатените суми и броя на домакинствата, от които е събран данъка. Домакинствата са: пълночленни – 57, неженени – 10, вдовица – 1, бащини – 19. Общият приход е 3632 акчета. За годините 1541-1542, домакинства – пълночленни – 48, неженени – 4, вдовици – 4, бащини – 21. Общият приход от данъци в селото е 3515 акчета. В друг турски документ, публикуван в том 16 на "Извори на българската история", изд. на БАН от 1971 год.е записано, че с паричен данък (джезия) са обложени 20 домакинства от с. Осиково, каза Берковча, през 1576.

По данни, взети от Александър Величков Гъонов от архив в Москва, събрани през 1887 год. от руски военни и цивилни лица, с.Осиково е имало 169 къщи, с 578 мъже и 560 жени, или 1138 жители, един двор цигани с двама мъже и три жени; 410 дка дворове, 1580 дка обработваема земя, 860 дка сенокоси, 64 дка лозя, 880 дка гора, 40 110 дка пасища, 53 дка вакъф (дарения за църкви, джамии, училище), 100 чифта волове, 220 крави, 171 коня, 2996 овце, 1828 кози, 196 свине, 17 магарета, 29 коли, 39 товара, има училище, 9 мелници, една ковачница.

Тези сведения говорят за едно добре развито селище, в което има всичко необходимо за това време, не е спомената само черквата.

Други важни сведения е дал свещ. Симеон Коцов Рагъов, получени от Петър Гъонков Ханджийски, кмет на с.Осиково през 1902 год.: "Селото се е заселило преди 500-600 год. от 7 къщи. По- после се е умножило, но пак се е делило на 12 бащини родове, така плащали и данъците си. Около преди 500 год. е правена черквата, но под натиска на турския поробител е била изоставена, а после, през 1865 год. – възстановена и осветена. Преди 120 год., т.е. през 1782 год. къщите били 24. Преди 80 год., т.е. през 1822 год. – 60, преди 50 год. – 1852 год. – 104. През това време всяко семейство имало от 4 до 10 деца. Днес, на 10 юли 1902 год., селото брои 188 къщи, заедно с тези, които са се изселили из района на селището. От преди 20 год. е започнало да се измества из целия топрак и сега старото поселище има 35 къщи, черквата и училището". Тук не се споменава броя на жителите, но като приемем, че в една къща има повече от едно домакинства поради патриархалния начин на живот, числеността на населението след Освобождението, значително нараства. Само през периода 1881 – 1900 год. се раждат 1001 деца. Данните са от църковните регистри за ражданията и са достоверни. Дори при високата смъртност, каквата е била по онова време, прирастът на населението е очевиден. През 10-те год. от 1921-1930 год. са родени 672 деца, а са починали 291 – възрастни и деца. Малко са семействата, в които не е имало детска смъртност. Умирали новородени, бебета на няколко месеца, деца на 1,2,3,5 и повече години. Ще посочим за пример един трагичен случай. Гълъбина Иванова Динова , родена през 1886 год. и починала на 38 год. през 1924 год., от 2 брака е родила 8 деца,

от които оцелява само едно. Загубила е първия си съпруг. Умира след смъртта на последното си дете Аспарух. На втория ѝ съпруг Йордан Ценов Бърцов, на когото тя е втора съпруга, от 12 деца от 2 брака, оцеляват 4.

Наблюдавахме периода 1881-1931 год. Направи ни впечатление, че по време на войните – сръбско-българската, балканската, междусъюзническата и първата световна война – раждаемостта рязко е спадала. Пример: 1910 год. - родени 87 деца, 1912 – 85, 1913 – 38, 1916 – 32, 1917 – 40, 1921 – 85 и т.н.

Масово явление през онези далечни времена е било събиране на овдовели съпрузи. Това е бил начинът да се отгледат децата. Така се получават заварени, доведени и природени деца. За пример са Вела и Иван Кюхови с 5 заварени, 3 доведени и 4 природени – всичко 12 деца.

Не можем да пропуснем факта, че така събраните деца се считали като истински братя и сестри, независимо, че някои нямали кръвно родство. Уважавали се, помагали си, дори когато вече ставали семейни. Затова днес се натъкваме на курioзни факти: хора, които сме ги смятали за братя и сестри, се оказва, че са деца от различни родители, въпреки че са отраснали в едно семейство. Това е красноречив пример за порядките и морала на нашите предци. Има от какво да се поучим.

Има не малко случаи, когато семейства с малко деца или без деца вземали деца от многолюдни семейства и с това едновременно си осигурявали наследници и подпомагали отглеждането на всички деца. Официалното осиновяване ставало чрез смяна на бащиното и фамилното име. На сираци и деца от бедни или многодетни семейства в училището давали помощи за учебници и храна.

Иван Петков Червенков разказва интересен спомен от своето детство. Останал сирак, без майка на 2-3 год. Баща му се оженил повторно. Тодор Стефанов Червенков не е имал деца и го е поискал за осиновяване. Втората жена на баща му, или неговата мащеха, не позволила да го дадат, защото смятала, че хората ще говорят лошо за нея и го отгледала като свое дете. Това отново говори за морала и порядките на хората от онези времена.

Високата смъртност при децата се е дължала на много фактори: труден начин на живот, лоша хигиена и хранене, епидемии, които били трудни за овладяване, липса на здравна просвета и здравно обслужване. Българинът обаче винаги е обичал децата, престижни били семействата с много деца. Хората не мислили за това, какво бъдеще ще осигурят на децата си, а просто обичали да имат много деца и се гордеели с тях. Като сравним това със съвременния начин на мислене и високия процент на стерилност при българските семейства, резултатите от анализа ще бъдат отчайващи.

До Освобождението от турско робство голямата част от населението на с.Осиково е живяла в днешната м. Старо село. Увеличаването на броя на жителите, недостатъчните обработваеми площи, малкото пространство за селище, не на последно място свободата, са причините хората да се изселят и тръгнат по целия “топрак”, както казва кметът Петър Гьонков Ханджийски. Така се обособяват махалите Русинов дел, Мрамор, Ръжища, Гувна, Мъжев дел, Лак. Централна става махала Гувна, тъй като е на кръстовището на пътищата от Лакатник за Вършец и Враца. През 1902 год. кметът Петър Гьонков Ханджийски премества административното управление – кметството от Старото село в м. Гувна.

Движението на населението продължава и в друга посока. Голям брой домакинства се изселват извън пределите на Осиково и отиват в села, главно в Северна България – Дунавската равнина.

Масово движение предизвиква едно природно бедствие – наводнението през 1907 год. Къщите покрай дола заедно със стопанските постройки и животните са отнесени от водата. Възрастни хора разказват, че тогава наведнъж се изселили 40 къщи в Тлачене и Буковец. Единични изселвания е имало и преди, и след това бедствие. Изселници има дори в Америка. Масово е изместването и в новосформиралите се махали.

Изселническата вълна се е отразила неблагоприятно на населението, но била оправдана. Така при преброяването през 1926 год. жителите на с.Осиково са 1354 с 208 къщи, в Старото поселище останали 24 къщи с училището и черквата. Преселенията не се отразили на раждаемостта - тя се движела между 50-80 деца год., в редки случаи – 40. Това наложило построяването на новото училище през 1920 – 1921 год. и функционирали 2 училища – начално и основно. Така в началото на 30-те год. подлежащите на задължително обучение от първо отделение до трети клас достигнали 400 деца. А така вероятно е било и в цяла България.

През 50-те год. на миналия век започва нова изселническа вълна. Няколко семейства се изселват в шуменско и новопазарско, като закупуват имоти на изселници в Турция. От Русинов дел и Ланища масово отиват в Криводол, Враца и други селища на Врачански окръг. Мнозина отиват на работа в други селища след създаването на ТКЗС и остават завинаги там. Причина за преселенията може да се каже, че е и свободата на избор- къде да живееш и къде да работиш.

При преброяването през 1973 год. са установени 473 домакинства и 1564 жители, като в м.Гувна – 137 домакинства и 815 жители, а Старо село – 16 домакинства, 36 жители. През 1966 год. училището в махалата е закрито, защото живеят вече само възрастни хора и ако има деца, отиват в другото училище.

Ако направим сравнение между годините 1926 и 1973,ще установим следното: на едно домакинство през 1926 год. се падат 6.5 жители, а през 1973 год. на едно домакинство – 3.3 жители. Това показва, че раждаемостта е намаляла и населението спрямо броя на домакинствата се е намалило 2 пъти. Преместването в централната махала продължава през 60-те и 70-те год., докато в Старото село не остана нито едно семейство, освен двама новозаселени, в Русинов дел живее един човек, в Мрамор има няколко домакинства.

През 80-те и 90-те год. и първите години на новия век изселванията се дължат преди всичко на липса на работа за младите хора. След ликвидирането на ТКЗС и закриване на цеховете при него и ЖП цеха се ликвидираха и работните места. Същата участ имаха и фабричните цехове в Лакатник и завода в Елисейна. Младите хора заминаха в Своге, София и други места, за да търсят работа. Отведоха със себе си и децата, за това през 1997 год. се закри детската градина, а през 2001 – училището. При преброяването на 06.02.2000 год. с.Миланово има 587 жители - 267 мъже и 320 жени.

На 12.08.1968 год. се случи трагедия, която засегна цялото село. В автобусната катастрофа загинаха 26 човека – 15 от Миланово и 11 от Дружево. Овдовяха съпрузи, деца останаха сираци, майки загубиха децата си. Не остана семейство, което да не е засегнато – загиналите бяха роднини на всички, бяха

просто хора от нашето с.Миланово. Това наложи изместването на гробището от Старото село в Църквище. Трагедията все още не е преживяна. Хората се молят никому никога да не се случва подобно нещастие.

Да живееш 100 години е едно хубаво пожелание, което отправяме към наши близки и приятели по повод рождени дни. Малко са тези, които имат щастието или нещастieto да ги достигнат. Както навсякъде по света, така и нашето село си има своите столетници, с които трябва да се гордее. Поместваме списък на тези, за които сме намерили информация.

Цена Иванова	починала	1924 год.	115 год.
Тодора Гергова	починала	1929 год.	108 год.
Петра Петкова Рунцова	починала	1946 год.	105 год.
Петър Тошов Трупълъв	починал	1948 год.	105 год.
Гьона Павлов Глухчов	починал	1938 год.	104 год.
Мария Пенцова	починала	1932 год.	103 год.
Герго Иванов Червенков	починал	1938 год.	103 год.
Ангелина Колова Крънчова	починала	1936 год.	103 год.
Иванка Иванова Семова	починала	1946 год.	101 год.
Петър Гьонов Жильов	починал	1975 год.	100 год.
Теодосий Стаменов	починал	2004 год.	101 год.
Шуликов			
Никола Аврамов Колов	починал	2008 год.	100 год.
Никола Петков Режов	починал	2011 год.	100 год.
Почти столетници:			
Мария Гьоргьова Зеленкова	починала	1944 год.	99 год.
Гана Петрова Кюхова	починала	1933 год.	98 год.
Стоян Павлов Кьонин	починал	1929 год.	96 год.
Марин Томов Ангелов	починал	1949 год.	96 год.

Като цяло раждаемостта в цялата страна е намаляла до небивал до сега процент. България е една от страните с най-висок отрицателен прираст и като прибавим и високия процент стерилност при младите семейства, не на последно място емиграцията в чужбина, стигаме до извода, че нацията ни е застрашена.

Събра и описа: Цветана Ангелова Динова
с.Осиково - Миланово – 2008 - 2009 год.